

VOLUME II | ISSUE 2 | FEBRUARY

2024

Journal of Pedagogical and Psychological Studies

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ISSN: 2181-4066

Available online at www.imfaktor.com

ISSN: 2181-4066
DOI Journal 10.56017/2181-4066

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

II-ЖИЛД, 2-СОН

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ-II, НОМЕР-2

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

VOLUME-II, ISSUE-2

ТОШКЕНТ - 2024

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ | PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

№ 2 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.56017/2181-4066-2024-2>

Бош муҳаррир:

Нишонова З.

– психология фанлари доктори, профессор

Масъул муҳаррир:

Давлатов Ойбек.

– педагогика ф.б.ф.д. (PhD)

Таҳририят аъзолари:

1. Юсупова Хабиба Ирискуловна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
2. Олимов Лазиз Ярашович – психология ф.б.ф.д. (PhD), доцент
3. Элов Зиёдулло Сатторович – психология фанлари доктори, доцент
4. Ганжиев Феруз Фурқатович – психология ф.б.ф.д. (PhD)
5. Мусаева Мухаббат Эшбаевна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD), доцент
6. Умаров Баҳром Норбоевич – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
7. Орипова Раънохон Иброхимовна – педагогика фанлари номзоди, доцент
8. Ўринова Феруза Ўлжаевна – педагогика фанлари номзоди, доцент
9. Ниёзова Лутфия Худайбергановна – дефектолог - эксперт
10. Салиева Дилором Абдуллаевна – психология фанлари номзоди
11. Останов Шухрат Шарифович – психология ф.б.ф.д. (PhD)
12. Рустамов Шавкат Шухратович – психология ф.б.ф.д. (PhD)
13. Халлокова Максудахон Эргашевна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
14. Исмаилова Раъно Нураевна – психология ф.б.ф.д. (PhD), доцент
15. Саримова Дилдора Соаталиевна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD), доцент
16. Улуғова Шахлола Муслиддиновна – психология фанлари номзоди, доцент
17. Махмудова Зулфия Мехмоновна – психология ф.б.ф.д. (PhD), доцент
18. Худайберганов Шухрат Шавкат ўғли – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
19. Исматова Дилафруз Тўймуратовна – психология ф.б.ф.д. (PhD)
20. Улуғова Шахлола Муслиддиновна – психология фанлари номзоди, доцент
21. Махмудова Зулфия Мехмоновна – психология ф.б.ф.д., (PhD)
22. Ўринова Озодахон Ўлжаевна – педагогика ф.б.ф.д., (PhD)
23. Рўзиёв Умар Музафарович – психология ф.б.ф.д., (PhD)
24. Останов Жасур Шопиржонович – психология ф.б.ф.д., (PhD)
25. Лола Камоловна Илиева (Бахриддинова) – педагогика фанлари номзоди, доцент
26. Муродова Дурдонахон Райимжон қизи – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)

“Педагогик ва психологик тадқиқотлар” журнали 6 та халқаро маълумотлар базаларида индексланган бўлиб, жорий йил учун UIF 2023 = 8.2 “импакт-фактор” кўрсаткичига эга. Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясининг 2023 йил 24 июлдаги 01-02/1199-сонли хатига мувофиқ ушбу журналда чоп этилган мақолалар хорижий мақолалар сифатида тан олинади.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳар, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор
24-мавзеси, 2/27-уй. Почта индекси 100152. Веб-сайт: www.imfaktor.uz/com

Телефон номер: +99894-410 11 55, **E-mail:** tahririyat@imfaktor.uz

© “ИМФАКТОР Pages” илмий нашриёти, 2024 йил.

© Муаллифлар жамоаси, 2024 йил.

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ | PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

NE'MATULLAYEVA Sarvinoz Xushvaxt qizi

TerDPI

“Psixologiya” kafedrası

o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10691286>

О‘ЙИН ТЕРАПИЯСИНИНГ ПСИХОЛОГИК ТАРАҚҚИЙОТ YO‘ЛИ

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada o‘yin terapiyasining kelib chiqish tarixiga nazar solinib, psixolog olimlarning o‘yin terapiyasida olib borgan tadqiqot ishlari atroflicha yoritilgan. O‘yindan psixoterapiya maqsadida foydalanish turli nazariy maktablar va yo‘nalishlar doirasida amalga oshiriladi. O‘yin texnikasi direktivlik darajasida, o‘yin seanslarining chastotasida farqlanadi, o‘yin individual ta‘sir qilish usuli sifatida va guruh psixoterapiyasi maqsadlarida ishlatilishi mumkinligi haqida ma‘lumotlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: o‘yin terapiyasi, shaxs, rivojlanish, hissiy buzilishlar, shaxslararo munosabatlar, ijtimoiylashuv, taraqqiyot, terapevtik ta‘sir.

PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT WAY OF PLAY THERAPY

ANNOTATION

This article looks at the history of the origin of play therapy, and the research work of psychologists in play therapy is covered in detail. The use of the game for the purpose of psychotherapy is carried out within the framework of various theoretical schools and directions. Game techniques differ in the level of directiveness, the frequency of game sessions; information is given that the game can be used as a method of individual influence and for the purposes of group psychotherapy.

Key words: play therapy, personality, development, emotional disorders, interpersonal relations, socialization, development, therapeutic effect.

ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СПОСОБ ИГРОВОЙ ТЕРАПИИ

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается история возникновения игровой терапии, а также подробно освещаются исследования психологов в области игровой терапии. Использование игры в целях психотерапии осуществляется в рамках различных теоретических школ и направлений. Техники игры различаются по уровню направленности, частоте игровых сеансов; приводятся сведения о том, что игра может использоваться как метод индивидуального воздействия и в целях групповой психотерапии.

Ключевые слова: игровая терапия, личность, развитие, эмоциональные нарушения, межличностные отношения, социализация, развитие, терапевтический эффект.

О‘yin terapiyasi - bu hissiy kasalliklar, qo‘rquvlar, nevrozlar va boshqalar bilan og‘rigan bolalar va kattalarga terapevtik ta‘sir ko‘rsatish usuli. Ushbu kontseptsiya tomonidan belgilangan turli usullarning asosi o‘yinni shaxsni rivojlantirishning muhim omili sifatida tan olishdir.

Shu o‘rinda Birinchi marta Z.Freyd 1913-yilda Yordamchi usul sifatida bolalar psixoterapiyasi amaliyotida birinchilardan bo‘lib o‘yinni terapevtik usul sifatida ishlatganligini alohida ta‘kidlash lozim. Bu tajriba "kichik Gansning ishi" nomi bilan psixoanaliz tarixida qoldi. Ushbu tajribaning terapevtik vazifasi assotsiatsiyalar zanjiri orqali ramziy o‘yinning "haqiqiy" manbasini ochib berish va uni bolaning ongiga yetkazish edi. U o‘z oldiga assotsiatsiyalar zanjiri orqali "ramziy o‘yinning haqiqiy manbasini" ochish vazifasini qo‘ydi [4, 3].

O‘yin umumiy terapevtik protsedurada faqat yordamchi vosita bo‘lib, suhbatlar, erkin uyushmalarni o‘rganish va tushlarni talqin qilish bilan birgalikda ishlatilgan. Biroq, og‘zaki qobiliyatlarning yuqori darajada rivojlanishini va bemorning terapevtik muolajada faol ishtirokini talab qiladigan bu usullar, tabiiyki, bolalarga nisbatan sezilarli qiyinchiliklarni keltirib chiqargan. Shu munosabat bilan, Z.Freydning izdoshi M. Klein "Bolalarning psixoanalizi" (1932) kitobini nashr etdi, unda u bolalar psixoanalitik terapiyasi tajribasini tasvirlab berdi, bu yerda markaziy, asosiy usul o‘yin hisoblandi.

Z.Freyd kabi M.Klein ham agar bolalar ularni keltirib chiqaradigan mojaro haqida xabardor bo‘lishsa, affektiv kasalliklarni yo‘q qilish mumkin deb hisoblardi. U bolalarning barcha o‘yin xatti-harakatlari ongsiz istaklar, qo‘rquvlar, oldindan sezishlar, zavqlanishlar ramzi degan xulosaga keldi. O‘yin davomida terapevt bola bilan o‘ziga xos munosabatda bo‘lib, passiv figura (yotadigan figura) sifatida ishlaydi, unga bola boshqa odamlar bilan haqiqiy munosabatlariga yoki ularga bo‘lgan his-tuyg‘ulariga mos keladigan bir qator rollarni o‘tkazadi [1, 2].

M. Kleindan farqli o‘laroq, A. Freyd (1923, 1946) bolalar terapiyasi kattalar terapiyasidan tubdan farq qilishi kerak deb hisoblardi. U terapiya bolalarda hissiy buzilishlarni keltirib chiqaradigan maishiy muammolardan chalg‘itmasdan o‘tkazilmasligini yozgan. Bunday bayonot muqarrar ravishda bolaning rivojlanishini Freyddan farqli tushunishdan kelib chiqdi.

A.Freyd, boshqa neofreydchilar singari, bolaning rivojlanishi jarayonida birinchi navbatda jalb etishni qondirish obyektlarining o‘zgarishini emas, balki shaxsni o‘rab turgan real vaziyatni, shaxslararo munosabatlarning tabiatini, birinchi navbatda, ular bilan munosabatlarni ilgari suradi. A. Freydning fikriga ko‘ra, terapevt uchun bolalar o‘z ota-onalari bilan munosabatlarini loyihalashtirgan passiv figura bo‘lishi yetarli emas. Noto‘g‘ri aniqlangan libidoni aniqlash va qayta yo‘naltirishdan iborat bo‘lgan tahlil terapiyaning bir qismi bo‘lib qoldi, ammo endi bu uning asosiy qismi emas edi.

M. Klein va A. Freyd o'z tadqiqotlarida o'yin usullarini qo'llab, hozirda "o'yin terapiyasi" yoki "bolalar psixoterapiyasi" deb nomlanuvchi terapevtik texnikaga asos soldi.

Germin Xag-Hellmut, Devid Levi, G. Hambrid, D. Taft va F. Allen (jarohati bor bolalar bilan), K.Rodgers, Virjiniya Mae Axline, B. Skinner, A.Bandura, L. Vigotskiy, D. B. Elkonin, A. Spivakovskaya, A. I. Zaxarov kabi olimlar ishini alohida e'tirof etish lozim.

Bunday o'yinning maqsadi talqin qilish orqali bolaning ongiga og'riqli holatni keltirib chiqaradigan o'z harakatlari, nizolarni yetkazish edi. Terapevt passiv shaxs sifatida qaraldi. Bolaning o'yinlari o'z-o'zidan edi. Anna Freyd (1946), aksincha, terapevt bolalarga nisbatan faol yetakchilik pozitsiyasini egallashi kerak deb hisoblardi. U o'yin, albatta, bostirilgan to'qnashuvlarni ramziy qiladi, degan da'voni rad etdi, bu esa unda haqiqiy hayot munosabatlarini aks ettirishga imkon beradi. O'z ishida u oila a'zolarining tasvirlari bo'lgan miniatyura qo'g'irchoqlaridan foydalangan. Anna Freyd, shuningdek, ota-onalarning ta'limga bo'lgan munosabatini to'g'rilash uchun o'yin terapiyasiga majburiy jalb qilishni talab qildi [5].

Shaxsiyatning psixoanalitik talqiniga asoslangan o'yin terapiyasi amerikalik psixolog J. Morenoning e'tirozlarini keltirib chiqardi. Uning fikricha, bir qator ruhiy kasalliklar va birinchi navbatda nevrozlar insonning kundalik hayoti va mehnati sodir bo'lgan kichik ijtimoiy guruhga moslasha olmasligi natijasidir. Terapevtning vazifasi guruhda uning barcha ishtirokchilari, shu jumladan bemor uchun birgalikda yashash uchun eng yaxshi psixologik sharoitlarni yaratishdir. Moreno guruhdagi munosabatlarni qayta qurishning samarali usuli sifatida ushbu munosabatlarni takrorlaydigan psixodrama deb ataladigan eksrompt dramatisatsiya turini taklif qildi.

O'yin terapiyasi 1940-1950-yillarda keng tarqaldi. O'yindan psixoterapiya maqsadida foydalanish turli nazariy maktablar va yo'nalishlar doirasida amalga oshiriladi. O'yin texnikasi direktivlik darajasida, o'yin seanslarining chastotasida farqlanadi; o'yin individual ta'sir qilish usuli sifatida va guruh psixoterapiyasi maqsadlarida ishlatilishi mumkin. Ba'zan bolalar ota-onalari bilan birga o'ynashadi. Turli mualliflarning fikriga ko'ra, psixoterapevtga kuzatuvchining passiv roli, sherikning roli, o'yindagi sherik yoki yetakchi roli berilishi mumkin.

Bolalar psixodramasi elementlari, ma'lum syujetlarni o'ynash va boshqa shu kabi turli xil usullar qo'llaniladi. Direktiv terapiyaning bir misoli D. Levining "osonlashtiruvchi terapiya"sidir: oldindan ishlab chiqilgan o'yin rejasi, rollarni aniq taqsimlash, barcha ziddiyatli vaziyatlarni oydinlashtirish, bolaga tugallangan shaklda muammoning bir nechta mumkin bo'lgan yechimlari taklif etiladi. Natijada, bola o'zining ichki ziddiyatlaridan xabardor bo'ladi. Yo'naltiruvchi bo'lmagan yondashuvning tipik misoli V. Axline (1947) nazariyasidir: terapevt bolalarning o'z-o'zidan paydo bo'ladigan o'yiniga aralashmaydi va uni izohlamaydi, balki iliqlik, xavfsizlik va so'zsiz qabul qilish muhitini yaratadi. o'yin orqali bemorning fikrlari va his-tuyg'ulari. O'yin terapiyasi nevroitik kasalliklar, hissiy kasalliklarga chalingan bolalarga ta'sir qilish uchun ishlatiladi. O'yinning maqsadi bolaga o'zini, uning kuchli va zaif tomonlarini anglashga yordam berishdir [6].

O'yin terapiyasi vositasi bolaning qo'g'irchoqlar bilan o'ynashi, modellashtirish, chizish va hatto barmoq bilan bo'yoqlarni surtish bo'lishi mumkin, bu esa ozod qiluvchi "ranglar va shakllar dunyosiga chiqish" imkonini beradi. Qum o'yinlari ham qo'llaniladi, ular davomida bolaning ruhiy ziddiyatini nafaqat ochib berish, balki ma'lum darajada ongsiz jarayonlarning dinamikasini aks ettiruvchi fantastik shaklda hal qilish mumkin.

M. Levenfeld dunyoni yaratish usuli deb ataladigan usulni taklif qildi. Bolaga turli xil narsalar to'plami beriladi - odamlar va hayvonlarning haykalchalari, o'yinchoq uylari, mashinalar, daraxtlar, shuningdek, yarim qum bilan to'ldirilgan tekis quti. Ushbu materialdan bola o'zining "dunyosini" - shaharni, qal'ani, kundalik hayot manzaralarini quradi va shu bilan odamlar va narsalarga hissiy munosabatini ochib beradi. Muayyan diagnostik qiymatni ifodalovchi bunday o'yin, shuningdek, bolaning ruhiy ziddiyatini terapevtik qayta ishlashga yordam beradi.

Bolalar o'yinlari haqidagi g'oyalarning rivojlanishi psixologiya tarixida ajoyib sahifani tashkil etadi. L.S. Vigotskiy tomonidan qo'yilgan yangi o'yin nazariyasini yaratish vazifasi eng ko'zga ko'ringan rus psixologlari A.N.Leontiev, A.V.Zaporozets, D.B.Elkonin, P.Ya.Galperinlarning ishlarida, ularning xodimlari va talabalari tadqiqotlarida batafsil yoritilgan. Mahalliy o'yin nazariyasining yaratilish tarixi, uning asosiy tushunchalari va eksperimental tadqiqotlarining batafsil va to'liq taqdimoti D.B.Elkoninning fundamental monografiyasida keltirilgan.

Bolalar o'yinlarining mahalliy nazariyasining markazida uning ijtimoiy tabiati g'oyasi yotadi. Rol o'yinlari tarixiy rivojlanish jarayonida bolaning ijtimoiy munosabatlar tizimidagi o'rni o'zgarishi natijasida yuzaga keladi, bunda jamiyat rivojlanishi asosida bolalarni samarali mehnatga jalb qilish orqaga suriladi. «Bola rivojlanishida yangi bir shunday davr vujudga keladi-ki, bu davrni haqli ravishda rolli o'yinlar davri deb atash mumkin»- deb yozadi D.B.Elkonin (1978, 63-bet).

O'yin deganda "Atrofdagi, birinchi navbatda ijtimoiy voqelikka munosabatini o'zida mujassam etgan, o'ziga xos mazmun va tuzilishga ega bo'lgan - alohida mavzu va faoliyat motivlari va maxsus harakatlar tizimiga ega bo'lgan bola faoliyatining alohida turi" tushuniladi (Elkonin, 1978), 150-bet).

O'yinning asosiy tarkibiy bo'linmalari sifatida xayoliy vaziyat, rol va uni amalga oshiradigan o'yin harakatlari ajratib ko'rsatiladi. Rivojlangan rolli o'yinda rolning asosi obyektlar emas, balki odamlar o'rtasidagi munosabatlar ekanligi ko'rsatilgan. O'yin faoliyati tarkibida syujet va mazmun kabi komponentlar ajralib turadi. O'yin syujeti - bu o'yinda bolalar tomonidan takrorlanadigan haqiqat sohasi. O'yin mazmuni - bu bola tomonidan kattalar o'rtasidagi faoliyat va munosabatlarning markaziy, xarakterli momenti sifatida takrorlanishdir [7].

Rolli o'yin samarali faoliyat emas, o'yinning motivi uning jarayonida yotadi. Shu bilan birga, o'yin motivlarining rivojlanishi tarkibning o'zgarishida ko'rinadi. Bolalikning dastlabki bosqichlarida o'yin motivi obyektlar bilan harakatlar zarurligini angelaydi. Keyinchalik, kattalar kabi harakat qilish zaruratining shakllanishi va kattalarni namuna sifatida tanlash jarayonida motiv o'yin harakatlariga emas, balki rolning takrorlanishiga aylanadi. Rivojlangan o'yinda aynan xayoliy vaziyat va rol markaziy ma'no hosil qiluvchi motivga aylanadi.

O'yin mazmunidagi o'zgarishlarni tahlil qilish D.B.Elkonining rolli o'yinning rivojlanish bosqichlarini yoki darajalarini ko'rsatishga imkon berdi, bu rol qoidasiga bo'ysunishdagi farqlarni aks ettiradi. Va nihoyat, bolalar o'yinining ichki nazariyasining eng muhim qoidalaridan biri bu o'yinga yetakchi faoliyat sifatida yondashishdir. Bu shuni anglatadiki, "o'yinning rivojlanishi bilan bog'liq holda, bolaning psixikasida eng muhim o'zgarishlar ro'y beradi ... bolaning o'z rivojlanishining yangi, yuqori bosqichiga o'tishini tayyorlaydigan aqliy jarayonlar rivojlanadi" (Leontiev, 1972, 476-bet).).

Mahalliy psixoterapevtik amaliyotda o'yindan foydalanish D.B.Elkoninning asarlarida to'liq ishlab chiqilgan o'yin faoliyati nazariyasi bilan asoslanadi. Barcha psixik jarayonlarning rivojlanishi va o'zgarishi birinchi navbatda faoliyatda sodir bo'ladi. Shuning uchun o'yin bu yoshdagi psixoterapiyaning etakchi vositasidir. A.I. Zaxarov bolaga ta'sir qilishning butun majmuasining bir qismi bo'lgan o'yin terapiyasi usulini ishlab chiqdi. O'yin u tomonidan mustaqil usul sifatida ham, ratsional va taklif psixoterapiyasi bilan birlashtirilgan ajralmas qism sifatida ham ko'rib chiqiladi. Ketma-ket ta'sirlar suhbat, spontan o'yin, yo'naltirilgan o'yin, taklif orqali taklif qilinadi. O'yin terapiyasi uchta funktsiyani bajaradi - diagnostik, terapevtik va tarbiyaviy, ular bir-biriga bog'langan va boshlang'ich bosqichda (spontan o'yinda) ham, yo'naltirilgan o'yinda ham amalga oshiriladi, odatda syujetning improvizatsiyasi. A.I. Zaxarov bir qator qoidalarni aniqlaydi, ularga rioya qilish zarur. O'yin mavzularini tanlash ularning terapevt uchun ahamiyatini va bolaga qiziqishini aks ettiradi. O'yinni boshqarish bolalarning mustaqil tashabbuskorligini rivojlantirishga yordam beradi. Spontan va yo'naltirilgan o'yinlar - bitta o'yin jarayonining ikkita to'ldiruvchi bosqichi, bunda asosiy narsa improvizatsiya qilish imkoniyatidir.

O'yin terapevt tomonidan sharhlanmaydi, bolaga yo'naltirilgan ta'sir u va terapevt tomonidan takrorlanadigan belgilarning tabiati orqali amalga oshiriladi. Asta-sekin rolli o'yinlarning mazmuni terapevtik yo'nalishdan ta'limga o'zgaradi. Birinchisi, ularning maqsadi sifatida shaxslararo munosabatlardagi hissiy to'siqlarni bartaraf etish, ikkinchisi - bolalarning mos moslashuvi va ijtimoiylashuviga erishish.

O'yinda nafaqat yangi motivlar shakllanadi, balki ularning psixologik shakli ham o'zgaradi. O'yin o'zboshimchalik bilan ongli xulq-atvorni rivojlantirish uchun sharoit yaratadi, o'yinda o'z-o'zini anglashning asoslari shakllanadi. O'yin aqliy harakatlarning rivojlanishiga eng muhim ta'sir ko'rsatadi, yangi intellektual operatsiyalarni shakllantirishga o'tishni tayyorlaydi, u "rivojlanish manbai bo'lib, yaqin rivojlanish zonasini yaratadi" (Vigotskiy).

O'yin buzilishlarini o'rganish patologik hodisalarni tahlil qilishning yaxlit yondashuvidir. D.B.Elkonin ta'kidlaganidek, "o'yinni individual qobiliyatlar yig'indisiga ajratish mumkin: "idrok + xotira + fikrlash + tasavvur". "Ammo, alohida elementlarga bunday parchalanish bilan, - deb yozadi u, keyinchalik, - bolaning alohida faoliyati sifatida o'yinning sifatli o'ziga xosligi butunlay yo'qoladi". Shunday qilib, kasallik bilan buzilgan o'yinni o'rganib, patopsixolog aqliy funksiyalarning buzilishini va ularning o'zaro ta'sirida hissiy-affektiv holatlarni aniqlaydi [8].

B.V. Zeigarnik ta'kidlaydiki, "patopsixologik eksperiment bemorning nafaqat aqliy operatsiyalarini, balki uning munosabatini, yo'nalishini ham aktualashtira oladigan hayotiy vaziyatning taniqli modeli bo'lishi kerak". O'yin eksperimenti ana shunday hayotiy vaziyatni o'rganish imkoniyatini berishiga shubha yo'q. Shunday qilib, bolalik davridagi ruhiy kasalliklarni o'yin faoliyati yordamida o'rganish patopsixologik eksperimentning asosiy tamoyillariga mos keladi. Faoliyatning yetakchi turlarini tahlil qilish, bu holda o'yinlar, hatto bolalar patopsixologiyasining boshqa usullariga nisbatan ba'zi afzalliklarga ega.

Gap shundaki, bunday yondashuv nafaqat normadan farq qiladigan bola rivojlanishining ayrim xususiyatlarini aniqlashga, balki, eng muhimi, ularning shakllanish yo'llarini kuzatishga imkon beradi. Kasallikning ta'siri ostida buzilgan, o'yin faoliyati maxsus patologik neoplazmalarning paydo bo'lishiga olib keladi. Shuning uchun, agar patopsixolog o'z oldiga ruhiy kasallik sharoitida rivojlanishning umumiy jarayonidagi buzilishlarni va uning ichki mexanizmlarini o'rganish vazifasini qo'ysa, o'yinni tahlil qilish zarurati tug'iladi.

"Bolaning aqliy rivojlanishini ongli ravishda boshqarish, birinchi navbatda, uning voqelikka asosiy, yetakchi munosabatini nazorat qilish, uning yetakchi faoliyatini nazorat qilish orqali amalga oshiriladi ... o'yinni qanday boshqarishni o'rganish kerak" (Leontiev, 1965, s. 247).

Fridrix Shiller: "Odamlar so'zning to'liq ma'nosida inson bo'lgandagina o'ynaydi, o'ynaganda esa to'liq inson bo'ladi",-deb yozadi. Bolalar va o'smirlar bilan psixoterapiyada o'yin kumush o'q deb hisoblanadi, ya'ni psixologik stressga duchor bo'lgan bolalarga hissiy jihatdan barqarorlashishga, sog'lom rivojlanishga kirishishga va travmatik tajribalarni yengishga yordam beradigan ajoyib usul. O'yin - bu ularning tili bo'lib, ular bilan muloqot qiladi va ular orqali yangi yechimlarni topadi.

Virjiniya Mae Axline o'zining "Bola dunyosiga o'yin tajribalari orqali kirish" deb nomlangan maqolasida o'yin terapiyasi kontseptsiyasini umumlashtirgan holda, "O'yin tajribasi terapevtik hisoblanadi, chunki u bola va kattalar o'rtasida xavfsiz munosabatlarni ta'minlaydi, shunda bola erkinlikka ega bo'ladi va o'z so'zlari bilan aynan shu daqiqada qanday bo'lgan bo'lsa, xuddi shu tarzda o'z yo'lida va o'z vaqtida aytishga imkon beradi " deb ta'kidlagan.

Xulosa qilib aytsak, o'yin terapiyasining ta'siri bola kattalar bilan ham, tengdoshlari bilan ham rolli o'yinda ega bo'lgan yangi shaxslararo munosabatlar amaliyoti bilan belgilanadi. Majburlash va bosqinchilik munosabatlari o'rniga shakllangan erkinlik va hamkorlik munosabatlari pirovardida terapevtik samaraga olib keladi.

ИҚТИБОСЛАР. СНОСКИ. REFERENCES.

1. Неъматуллаева, С. (2020). Психология детей в возрасте 5-7 лет. Студенческий вестник, (5-1), 62-63.
2. Ne'Matullayeva, S. (2022). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА О 'YIN ТЕРАПИЯСИНИ ҚО'ЛЛАШГА ОИД ҚАРАШЛАР. Science and innovation, 1(B4), 444-449.
3. Nematullaeva, S. (2023). DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS IN PRESCHOOL CHILDREN THROUGH GAME THERAPY. Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence, 2(4), 86-88.
4. Ne'matullayeva, S. (2022). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida oyin terapiyasini qo'llashda innovatsion usullar. O 'zbekiston milliy universiteti xabarлари, 1(6).
5. Nematullaeva, S. (2023, April). The role of play therapy in a child's life. In Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and Education (Vol. 1, No. 1, pp. 9-10).
6. Неъматуллаева, С. Х. (2023). Влияние Игровой Терапии В Формировании Личности Детей. Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture, 4(2), 31-33.
7. Kizi, N. S. K. (2022). Use of Game Therapy in Preschool Educational Organizations.
8. Нематуллаева, С. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxs sifatida kamolotida o'yin terapiyasining ahamiyati . Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика, 1(1), 43–46. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/psychological-service-education/article/view/23475>

ISSN: 2181-4066
DOI Journal 10.56017/2181-4066

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

II-ЖИЛД, 2-СОН

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ-II, НОМЕР-2

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

VOLUME-II, ISSUE-2

«Педагогик ва психологик тадқиқотлар» электрон журнали 2022 йил 22 декабрь куни № 054834-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Муассис: «IMFAKTOR Pages» масъулияти чекланган жамияти.

Таҳририят манзили: 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55

Эл. почта: tahririyat@imfaktor.uz

Веб-сайт: www.imfaktor.uz